

Motion till riksdagen 2024/25:3038

av **Daniel Helldén m.fl. (MP)**

Stärkt beredskap och ett robustare samhälle

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha en bred syn på säkerhet som tar i beaktande militära hot såväl som andra hot, exempelvis klimatförändringar, pandemier och naturkatastrofer, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra en feministisk säkerhets- och utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska prioritera konfliktförebyggande och diplomatiska insatser för att främja fred i världen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge FOI ett tydligt uppdrag och medel till att bredda och fördjupa forskningen kring det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat nordiskt samarbete inom ramen för civilt försvar och krisberedskap och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka takten med att klimatanpassa hela samhället inklusive försvaret för att möta effekterna av klimatförändringarna och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en parlamentarisk grupp som kan leda arbetet med klimatanpassning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga offentliga byggnader som kan skydda människor vid värmeböljor och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vård- och omsorgsverksamheten bör arbeta med att klimatanpassa sin verksamhet, t.ex. ha tillgång till kylanläggningar för värmeböljor, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka cybersäkerheten i både offentlig och privat sektor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att AI-kommissionens uppdrag måste genomföras med hänsyn till personlig integritet och säkerhet samt risker för samhället och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge en eller flera relevanta myndigheter i uppdrag att ta fram en nationell strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda så att medie- och informationskunnigheten kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att större hänsyn behöver tas till public services beredskapsuppdrag vid framtida ramtilldelning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att public service når ut brett i befolkningen, och även strävar efter att nå dem som normalt inte nås av public service, för att stärka beredskapen att kunna nå ut till befolkningen i händelse av kris, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka public services oberoende ytterligare genom ett grundlagsskydd av public service och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samarbeta inom EU och med andra stora demokratier för att kunna sätta gemensam press på de sociala mediejättarna så att de inte tillåter att desinformation sprids på deras plattformar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka hela vård- och omsorgsverksamheten så att förutsättningar finns för bättre funktion i stora kriser och i krig och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att prioritera förbättrad arbetsmiljö inom vården och omsorgen för att rusta Sverige för framtida kriser och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sjuktransporter, lager av sjukvårdsmateriel och spridning av vårdinrättningar bör planeras så att sjukvård som inte kan anstå kan bedrivas i hela landet även vid störningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hälso- och sjukvården ska ha en strategi för delning av data, kunskap och resurser som medger tillräcklig snabbhet för effektiv smittspårning samt aktiv bekämpning av smitta och som är tillräckligt robust för att fungera även med stora störningar i samhällets infrastruktur, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att löpande utvärdera effekten av lagstiftningen om granskning av utländska direktinvesteringar för att säkerställa att Sveriges säkerhet värnas och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut fiber och snabbt mobilnät i hela Sverige genom att staten tar ett ökat ansvar för finansiering av utbyggnaden i glesbygd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja beredskapsavgifterna så att mer resurser kan avsättas för att göra internet robustare genom offentlig-privat samverkan mellan bredbandsleverantörerna och Post- och telestyrelsen och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka vatten- och avloppsnäten så att skador eller elavbrott inte leder till längre avbrott i vatten- och avloppsförsörjningen och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till dricksvatten i hela landet genom att bistå kommuner att säkra invånarnas vattenförsörjning och vattenrening, hindra att vatten förorenas och öka den vattenhållande förmågan genom olika klimatanpassningsåtgärder, t.ex. genom att anlägga våtmarker, och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda vattentäkterna och tillse att fungerande reservvattentäkter finns och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motsvarande myndighetssamarbete som finns kring dricksvatten även bör finnas när det handlar om avlopp och kretslopp och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra en betydligt större grad av självförsörjning av livsmedel inom landet och skydda ekosystemen så att jordbruk, skogsbruk och fiske kan bidra till försörjningen och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa om jordbruket, transportsektorn och stödja forskning och innovation för att göra livsmedelssektorn robust, så att livsmedelsförsörjningen kan fungera även vid större omfattande kriser och krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda ny teknik för att minska resursförbrukning och svinn i livsmedelssektorn, öka den inhemska odlingen av protein, minska beroendet av import av gödning och minimera användningen av bekämpningsmedel och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka den ekologiska produktionen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och tillsammans med näringsliv, kommuner och regioner säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara kriser och krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemsk produktion bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar av en ökad andel förnybar el, står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ödrift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett energisäkerhetsmål och tillkännager detta för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en stor utbyggnad av förnybar energi som vindkraft, solel och solvärme, särskilt i södra Sverige, och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för lokal produktion av förnybar energi som solel och solvärme och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för solenergi för produktion av el och värme och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska verka för att underlätta utbyggnad av havsbaserad vindkraft genom samarbete med aktörer i energisektorn för att hitta lämpliga lokaliseringar och tekniska lösningar så att utbyggnaden inte ska störa försvarets intressen och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta installation av energilager som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet men också kan nyttjas vid elavbrott och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för storskaliga energilager och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år genom regelförändringar, bättre samordning samt kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planera energiförsörjningen av transportsektorn så att inhemskt producerad förnybar energi och inhemskt producerat förnybart bränsle kan användas i kris och krig och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ytterligare riskbedömningar ur ett totalförsvarsperspektiv av kärnkraft, särskilt med avseende på erfarenheter av kriget i Ukraina, och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Trafikverket ett förtydligat uppdrag att ta ett helhetsgrepp om transportfrågan för att såväl infrastruktur som utförandet av transporter ska fungera i alla beredskapsnivåer på samma sätt som Energimyndigheten i dag tar ett helhetsgrepp om energisystemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Trafikverket att ta fram ett system för ansvarsfördelning och fortsatt drift av transportsystemet som fungerar i både kris och krig och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rusta upp och bygga ut järnvägsnätet så att det klarar nödvändiga transporter såväl i fredstid som i händelse av kris eller i värsta fall krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en finansiell beredskap och behovet av förberedelser som syftar till att upprätthålla det

- finansiella systemets grundläggande funktionalitet även vid allvarliga störningar och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att terrororganisationer ska kunna förbjudas eller på annat sätt begränsas och tillkännager detta för regeringen.
 51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillse att Säkerhetspolisen har resurser och får ta del av verktyg som krävs för att förhindra terrorism, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet inom Center mot våldsbejakande extremism och tillkännager detta för regeringen.
 53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inleda ett nationellt program för att underlätta avhopp från extremiströrelser och tillkännager detta för regeringen.
 54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka relevanta myndigheters kapacitet att förhindra finansiering av terrorism och tillkännager detta för regeringen.
 55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att syftet med underrättelseverksamhet är att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende och tillkännager detta för regeringen.
 56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ha en effektiv underrättelseverksamhet som är tydligt reglerad, avgränsad och ändamålsenlig för att avslöja och motverka destabiliserande verksamhet från främmande makt och hot från terrorister och tillkännager detta för regeringen.
 57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en ytterligare utökning av civilplikten för att kunna möta naturkatastrofer, konsekvenser av klimatförändringar och omfattande kriser inom vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.
 58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka räddningstjänsten och förbättra förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten och i ideell verksamhet, även på deltid, och tillkännager detta för regeringen.
 59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av utveckling av svensk räddningstjänst så att människors tillgång till trygghet och säkerhet blir likvärdig i landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra räddningstjänstens tillgång till materiel för att bättre kunna verka vid höjd beredskap och tillkännager detta för regeringen.
 61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att koordinera och tydliggöra samarbetet mellan räddningstjänsten och olika ideella aktörer och tillkännager detta för regeringen.
 62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för civilpersoner att kunna delta i utbildning och träningsverksamhet inom de frivilliga försvarsorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
 63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Frivilliga resursgruppen ska finnas i varje kommun och tillkännager detta för regeringen.

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka civilsamhället som en del i befolkningens motståndskraft och för att stärka demokratin och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på kommuner att upprätta kommunala trygghetspunkter och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kustbevakningen och Tullverket behöver förstärkningar för att svara upp mot den breddade hotbilden mot Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det aktiva kulturlivet bör inkluderas i det lokala och nationella beredskapsarbetet, för att det ska kunna verka även i kris och ytterst under krig, och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av flerårig och systematisk plan för det ekonomiska, civila och militära stödet till Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att det inrättas en särskild tribunal för krigsbrotten i Ukraina, inklusive för ekocid, och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att Ukraina välkomnas som EU-medlem och stötta Ukraina i att leva upp till Köpenhamnskriterierna och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska upphöra med import av rysk energi och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Försvarsmakten i uppdrag att återkomma med en plan för hur utvecklingen av försvaret ska kunna genomföras utan negativ påverkan på klimat och miljö och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planera för att även Försvarsmaktens fordon ska kunna fungera som en del av totalförsvaret i framtidens energisystem som baseras på el och förnybara bränslen och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att klargöra vilka effekter svenska och internationella övningar på svenskt territorium har på miljön och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge FOI i uppdrag att utreda hur man på bästa sätt kan röja minor och klusterbomber efter krig och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge FOI i uppdrag att undersöka hur man på bästa sätt kan hantera föroreningar av kollapsade byggnader som läcker ut i grundvatten under krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försvarets utbildningar bör innehålla perspektiv på miljöeffekter i krig och hur miljöpåverkan vid militärövningar kan undvikas och tillkännager detta för regeringen.

79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda Vätterns vatten genom ett överordnat riksintresse och se till att krav på tillräckliga vattenskyddsområden införs och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillse att sanering av Försvarsmaktens förorenade områden inklusive Karlsborgs flygplats kan ske och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska prioritera forskning, utveckling och genomförande av tekniker för rening av PFAS från mark och vatten i sin kommande forskningsproposition och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka och utveckla dialogen med aktörer i Arktis med avsikt att stärka fred, säkerhet och stabilitet i Arktis och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att all form av utvinning av fossila bränslen i Arktis och i haven utanför förbjuds och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige kraftfullt ska driva på för att de globala målen för hållbar utveckling nås även i Arktis, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att urfolken ska få större inflytande över hur marken och haven i Arktis används och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka attraktiviteten i att tjänstgöra inom Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minst 40 procent av Försvarsmaktens personal till år 2030 ska utgöras av kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska arbeta aktivt med jämställdhet och inkludering och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten löpande ska utvärdera förbanden i fråga om deras jämställdhets- och likabehandlingsarbete och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten ska säkerställa att kvinnliga soldater har tillgång till utrustning och skydd som inte hämmar deras rörelser och begränsar deras förmåga och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och utvärdera de arbetsrättsliga förhållandena inom Försvarsmakten sett till säkerhet i arbetet och frihet från trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka tillgången till psykosocialt stöd för veteraner, civilanställda och deras familjer och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att indexreglera värnpliktigas dagersättning för att det smidigt ska följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis CSN-bidrag och tillkännager detta för regeringen.

94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade möjligheter för totalförsvarspliktiga som uppbär ersättning att arbeta och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att totalförsvaret ska växa på ett balanserat sätt mellan verkan och stöd och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka svenskt luftvärn till skydd av civilbefolkningen och tillkännager detta för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Sveriges unika marina förmågor för att upprätthålla fria sjövägar och tillkännager detta för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det militära försvarets förmåga att möta attacker och sabotage mot undervattensinfrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anta ett förbud mot kärnvapen inom svenskt territorium och tillkännager detta för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ansluta sig till FN:s konvention om ett globalt kärnvapenförbud och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att Nato tillämpar principen om no first use och tillkännager detta för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att Nato främjar och stärker demokratin inom organisationen och inom medlemsländerna och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för ökad transparens inom Nato och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att cybersäkerhetssamarbetet på EU-nivå utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska öka den gemensamma krisberedskapen i EU och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att öka självförsörjningsgraden inom EU av nödvändiga produkter för att klara krissituationer och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige fortsatt ska delta i internationella fredsbevarande insatser och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN ska öka integrationen mellan Agenda 2030, Parisavtalet, Addis Abeba-avtalet om finansiering för att snabbare och mer framgångsrikt kunna förebygga konflikter och främja fred och hållbarhet i områden med konflikter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsatt utveckla det militära samarbetet med våra nordiska och baltiska grannländer och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett förbud mot export av vapen och materiel till diktaturer, krigförande länder (utan att det för den skull hindrar militärt stöd till angripna länder som Ukraina) eller länder där

- allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, inklusive följdleveranser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över hur kontroll av import av krigsmateriel ska införas och integreras inom nuvarande regelverk och tillkännager detta för regeringen.
 112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en materielförsörjningsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
 113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att öka det statliga ägarskapet inom försvarsindustrin och tillkännager detta för regeringen.
 114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas och tillkännager detta för regeringen.
 115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassa rödpunktssikten som försvarsmateriel och tillkännager detta för regeringen.
 116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om striktare regleringar av artificiell intelligens i vapensystem och tillkännager detta för regeringen.
 117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett internationellt förbud mot autonoma vapen och tillkännager detta för regeringen.
 118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av ökad forskning kring skydd mot autonoma vapensystem och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Miljöpartiet de gröna strävar efter en värld där solidaritet och respekt för mänskliga rättigheter kombineras med hållbar utveckling och klimaträttvisa över hela jordklotet. Vi menar att en rättvis och hållbar värld är möjlig, men då måste politiken vara solidarisk och sammanhängande.

Sverige befinner sig i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge efter Rysslands fruktansvärda och olagliga fullskaliga invasion av Ukraina. Kriget bryter mot folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen. Den geopolitiska situationen i omvärlden ter sig alltmer osäker på grund av utdragna och ofta komplexa konflikter. Folkrätten, demokratin och våra mänskliga rättigheter utmanas av självsvåldiga stater, hat mot den andre och en framväxande aggressiv nationalism i flera länder. Den geopolitiska maktkampen, där ett fåtal stora länder anser sig ha rätten att diktera villkoren för mindre stater, och krig om territorium är återigen ett faktum. Kärnvapen och utvecklingen av nya avancerade vapensystem ökar osäkerheten i hela världen. En enda kärnvapendetonation skulle få oöverblickbara konsekvenser i form av humanitärt lidande och förstörd miljö – och ett större krig med dessa vapen inblandade skulle kunna förstöra förutsättningarna för mänskligt liv.

För att möta dessa utmaningar måste omvärlden kraftsamla. Internationellt samarbete och alliansbyggande till försvar för den regelbaserade världsordningen, demokrati och mänskliga rättigheter behövs för att möta en alltmer polariserad värld. Att undvika att konflikter uppkommer eller förvärras genom diplomatiska och konfliktförebyggande insatser är centralt och också det billigaste alternativet för att främja demokrati och säker-

het. Men vi ser också behov av en snabbare och mer omfattande uppbyggnad av totalförsvaret – såväl det militära som det civila försvaret.

Syftet med vårt försvar är att bevara freden. Försvars- och säkerhetspolitiken ska skydda Sverige och främja fred och avspänning i vårt närområde. Totalförsvaret ska byggas så att det avhåller andra länder från försök att kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium, skada det svenska samhället eller utöva hot och utpressning mot Sverige. Försvaret tar sin utgångspunkt i folkrättens rätt till självförsvar och måste därför vara defensivt till sin karaktär och uppbyggnad. Genom att vi ökar vår beredskap, både civilt och militärt, kan vi påverka risken för att det blir krig. Totalförsvaret har också en mycket viktig roll i att bistå samhället i fredstida kriser.

Samtidigt måste vi också ha en beredskap för att kunna hantera antagonistiska handlingar såväl under som över gränsen för väpnat angrepp. Miljöpartiet står bakom Försvarsberedningens bedömning att ”ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas” samt att det ”inte heller kan uteslutas att militära maktmedel eller ytterligare hot om sådana kan komma att användas mot Sverige”. Även om Sverige i nuläget inte står inför ett direkt krigshot behöver vi ha beredskap för att kunna hantera händelseutvecklingar som skulle kunna få allvarliga konsekvenser om de inträffar. På samma sätt som vi behöver vara beredda att hantera naturkatastrofer, behöver vi också vara förberedda för att möta antagonistiska handlingar oavsett om det handlar om hybrida aktiviteter eller ett väpnat angrepp. Hybrida aktiviteter såsom cyberattacker, sabotage och påverkansoperationer inträffar redan idag.

Vi står fast förankrade i en solidarisk och feministisk säkerhetspolitik där vi skyddar Sverige och demokratin samtidigt som Sverige aktivt bidrar till det internationella samfundets ansträngningar för det globala freds- och utvecklingsarbetet. Miljöpartiet är starka förespråkare av konfliktförebyggande insatser och fredlig konfliktlösning med civila medel. Vi menar att militära medel bara ska kunna övervägas när alla andra alternativ är uttömda och att de måste hålla sig inom folkrättens ramar, inte användas som ett offensivt verktyg för nationella egenintressen utomlands. Utrikespolitiken är vår första försvarslinje och där hör diplomati, medling och konfliktförebyggande arbete till våra viktigaste verktyg för att verka för avspänning och fred.

Mänsklig säkerhet hänger ihop med vår livsmiljö och vår påverkan på den. Hotbilden i dag är både bred och komplex. Klimatfrågan är mänsklighetens stora ödesfråga. Såväl militära hot som icke-militära hot och hybrida hot existerar parallellt. Vi behöver ha en beredskap för att möta både de militära hoten och andra hot, såsom klimatförändringar och naturkatastrofer, pandemier och cyberangrepp. Vi behöver alltså ha en beredskap för att stå emot såväl kriser som krig, och i värsta fall på samma gång.

Samhället måste därför byggas motståndskraftigt. Den snabba digitaliseringen gör frågor om sårbarhet i våra samhällssystem alltmer högaktuella. Många viktiga samhällsfunktioner är beroende av de digitala systemen och elförsörjning, vilket gör dem känsliga för dataintrång och andra störningar. Allra tydligast är utsattheten på kommunikationsområdet. Påverkanskampanjer och desinformation når oss på flera olika sätt samtidigt som spioneri och massövervakning via internet aktualiserar många frågor om datasäkerhet. Även energiförsörjning i bredare bemärkelse, livsmedelsförsörjning, sjukvård och många andra delar av det moderna samhället är sårbara, sårbarheter som vi behöver kunna hantera och förebygga.

Sverige behöver snabba på arbetet med att öka försörjningsberedskapen för att säkerställa rent dricksvatten, matproduktionen och ett tryggt hem för Sveriges invånare. Klimatkrisen kommer att innebära att vi även i Sverige kommer att drabbas av fler extrema

värmeböljor och skyfallsliknande regn. Torka, bränder, översvämningar, ökad risk för skred och erosion, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar kommer att uppleva. Vi måste därför säkerställa vår beredskap för konsekvenserna av klimatförändringarna och satsa betydligt mer på att klimatanpassa vårt samhälle.

Miljöpartiet menar att Sverige bör ha en bred syn på säkerhet som tar i beaktande militära hot såväl som andra hot, exempelvis klimatförändringar, pandemier och naturkatastrofer. Genom att stärka vår beredskap och skapa ett robust samhälle skapar vi förutsättningar för att hantera samtidens och framtidens utmaningar för att skydda såväl alla människor i vårt land som vår miljö.

Det civila försvaret

I en tid och i ett samhälle som i allt större utsträckning präglas av cyberattacker, angrepp på demokratin och yttrandefriheten, klimatförändringar och pandemier, krävs en ökad krisberedskap och fler satsningar på ett grönt, hållbart och långsiktigt civilt försvar. Arbetet med samhällsskydd och beredskap behöver utvecklas och förstärkas. Svagheter i Sveriges grundläggande infrastruktur, försörjning och andra viktiga samhällsfunktioner innebär sårbarhet för angrepp och andra störningar som naturkatastrofer. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste öka, mer insatser görs för att förebygga kriser och det civila försvaret stärkas.

Det civila försvaret (de civila delarna av totalförsvaret i händelse av krig) och krisberedskapen hänger tätt samman och är ömsesidigt förstärkande. Miljöpartiet menar att det civila försvarets viktigaste uppgift är att skydda civilbefolkningen. Därmed är det viktigt att kunna säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och upprätthålla nödvändig försörjning. Det civila försvaret ska bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld och upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och stärka försvarsviljan. Vi menar att det civila försvaret också behöver bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred både för att minska samhällets sårbarheter och för att säkra förmåga och beredskap. Dessutom bör det civila försvaret med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser för att förebygga kriser och konflikter i vår omvärld. Därför vill vi att målen för det civila försvaret kvarstår och inte minskas ner eller förändras på så sätt att skyddet av befolkningen prioriteras ner, vilket majoriteten i Försvarsberedningen har föreslagit.

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, gör ett gediget arbete med forskning för Försvarsmakten och regeringen, mestadels inriktad på det militära försvaret. FOI bör få ett omfattande uppdrag av regeringen att forska även kring det civila försvaret.

Vi vill särskilt stärka det nordiska samarbetet inom krisberedskap och civilt försvar då våra utmaningar och kriser sannolikt kommer sammanfalla framöver. Inte minst i gränsområdena är det viktigt att myndigheter och andra organisationer kan samverka sömlöst under kris eller ytterst under ett krig. Därför är det viktigt att det sker en samverkan vid såväl planering som övning.

Klimatanpassning av hela samhället

Klimatförändringarna får tydliga konsekvenser i Sverige i form av en stigande medeltemperatur, ökad nederbörd, stigande havsnivåer och mer långvariga värmeböljor. För

att skapa en hållbar framtid måste samhället arbeta parallellt med att minska växthusgasutsläppen och med kontinuerlig anpassning till det förändrade klimatet, så kallad klimatanpassning.

När klimatet förändras drabbas Sverige på flera olika sätt. Risken för skred och erosion ökar i takt med att regnen blir allt kraftigare. Översvämmande städer, bränder, torka, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar kommer att uppleva.

Det är uppenbart att vår beredskap för att hantera konsekvenserna av klimatiförändringarna i hela samhället måste stärkas. En långsiktig planering är en av nycklarna till ett brett klimatanpassningsarbete i Sverige, och vi vill därför att regeringen inrättar en bred parlamentarisk grupp som långsiktigt kan leda arbetet med klimatanpassning och skapa stabilitet för Sveriges klimatanpassningsarbete. För att Sverige ska kunna bedriva ett effektivt arbete med klimatanpassning måste ansvaret olika aktörer emellan förtydligas. Arbetet ska inte fördröjas på grund av otydlig ansvarsfördelning.

Vid värmeböljor är risken för hälsoeffekter på befolkningen stor. Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida, samt personer som tar vissa mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen. Arbetet med att klimatanpassa t.ex. vårdinrättningar och äldreboenden för att klara av värmeböljor behöver därför särskilt prioriteras.

Vidare bör det göras en kartläggning av offentliga byggnader som kan skydda befolkningen från värme genom att erbjuda svalka vid värmeböljor. Vi måste också klimatanpassa offentliga byggnader för att skydda dem och deras innehåll mot klimatrelaterade risker.

Av Riksrevisionens rapport om statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön framgår det dels att de klimatanpassningsåtgärder som kommunerna ska planera för är svåra att finansiera, dels att kortsiktigheten i statens finansiering försvårar planeringen av långsiktiga insatser eftersom statens anslag varierar stort över tid. Detta försvårar också ett effektivt användande av medlen. Varannan svensk kustkommun (56 procent), som svarat i en enkätundersökning, upplever att den statliga finansiering som är kopplad till klimatanpassningsåtgärder är otillräcklig.

Cybersäkerhet och psykologiskt försvar

Det psykologiska försvaret handlar om att bygga upp motståndskraften i samhället mot desinformation och påverkanskampanjer. Det innebär bland annat att höja förmågan hos befolkningen att skilja på pålitliga källor och källor som inte är pålitliga. Det är svårt att veta idag var desinformationskampanjer kommer ifrån, nationella och internationella aktörer, individer, politiska organisationer och organiserad brottslighet rör sig i samma digitala rum, vilket leder till en otydlighet i vem som ska hantera hotet. För att bemöta detta krävs ett stort samverkansnät mellan relevanta myndigheter, utan att vi tummar på den personliga integriteten. Vi behöver också stärka medie- och informationskunnigheten (MIK) i befolkningen, vilket inkluderar både text- och bildanalys. Miljöpartiet vill bland annat att uppdraget att undervisa i medie- och informationskunnighet ska stärkas i grund- och gymnasieskolans läroplaner och examensmål, vilket vi utvecklar i vår utbildningsmotion. Som ett naturligt nästa steg anser Miljöpartiet att en eller flera relevanta myndig-

heter ska få i uppdrag att ta fram en nationell strategi för stärkt motståndskraft mot desinformation och propaganda så att medie- och informationskunnigheten kan stärkas.

Myndigheten för psykologiskt försvar ska identifiera, analysera och kunna möta otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige eller svenska intressen. Myndighetens uppdrag ska alltid vara att värna demokrati och mänskliga rättigheter med full respekt för yttrande- och pressfriheten. För att myndigheten ska kunna fullgöra sitt uppdrag krävs nära samarbete med en rad myndigheter och aktörer. Vi vill understryka vikten av att myndighetens uppdrag innefattar att bemöta även nationell desinformation, inte bara externa hot. Sverigedemokraternas trollkonton är ett utmärkt exempel på hur nationella aktörer verkar för att sprida desinformation hos befolkningen.

Att säkerställa och upprätthålla befolkningens försvarsvilja är kärnan i det psykologiska försvaret, och en viktig del av detta är att värna och upprätthålla åsiktsfriheten och fria medier. I Kraftsamling (Ds 2023:34) pekar Försvarsberedningen på att public service har en särställning genom sitt breda uppdrag, stabila finansiering, höga krav på tillgänglighet och det höga förtroende som allmänheten hyser för företagens verksamhet. En viktig del av det psykologiska försvaret är således att värna public services finansiering och långsiktiga styrning, samt företagens möjlighet att finnas där människor är. Men public services höga förtroende är inget som kan tas för givet, särskilt inte när finansieringen inte är tillräcklig. Miljöpartiet hade velat se att större hänsyn hade tagits till public services särställning inom beredskapen när de föreslagna ramarna för finansieringen för den kommande tillståndspanenoden sattes av Public service-kommittén. Vi anser även att public service behöver riktade medel för beredskap och stärkt digital infrastruktur i enlighet med den anmodan som Försvarsberedningen inkommit med.

I tider av kris är public service central för att snabbt nå ut med information och nyheter till hela befolkningen. Samtidigt vet vi att det finns grupper som inte nås av public service. Ambitionen att nå dessa grupper för att stärka beredskapen borde synliggöras tydligare i public services uppdrag. Miljöpartiet vill också stärka public services oberoende ytterligare genom ett grundlagsskydd av public service.

Många angrepp mot digitala system sker av ekonomiska skäl, andra sker av militära eller politiska skäl. Även angrepp med ekonomiskt syfte kan resultera i allvarliga störningar av stora och viktiga verksamheter i samhället, och svagheter kan utnyttjas för angrepp på en stat. Samverkan mellan antagonistiska aktörer och organiserad brottslighet förekommer. Cybersäkerheten behöver höjas i alla verksamheter i samhället i både offentlig sektor och privat sektor, och Sverige behöver stärka sin förmåga att förebygga och bemöta cyberattacker. Vi anser också att EU bör utöka sitt samarbete på cyberförsvarsområdet. EU bör fortsätta sätta gemensam press på de sociala medieplattformarna så att de inte tillåter att desinformation sprids på deras plattformar.

Miljöpartiet är positivt till att regeringen har tillsatt en AI-kommission för att kartlägga hur AI kan påverka och främja Sveriges säkerhet och hur vi bäst tar vara på den nya tekniken. Dock saknas hänvisningar till vikten av att värna personlig integritet och säkerhet helt i uppdraget. Det bör regeringen genast åtgärda.

Sjukvård i kris

Hälso- och sjukvården behöver planeras så att situationer med många skadade kan hanteras samtidigt som stora sjukdomsutbrott eller pandemier. Vi behöver en allmän

förstärkning av vården och en ökad förmåga i hela vårdkedjan. En motståndskraftig vård i vardagen ger oss en bättre krisberedskap vid allvarliga händelser.

Det är viktigt att understryka hur ansträngd vården är redan idag. Kompetensbristen och arbetsmiljöproblemen är allvarliga. Den krassa sanningen är att om vården inte håller i fredstid håller den inte heller i kris. Vi behöver kraftfullt rusta upp vården och förbättra personalens arbetsförhållanden. Miljöpartiet har de senaste åren verkat för utökade generella statsbidrag till regionerna, en viktig pusselbit för att få ekvationen att gå ihop.

Att försörja hälso- och sjukvårdssystemet med materiel måste planeras för och egen produktionsförmåga av viss materiel och vissa grundkomponenter inom medicin kan behövas i vissa fall. Lärdomarna från covid-19-pandemin behöver tas om hand och åtgärdas där vi bland annat behöver skapa en bättre smittspårning. Hela vård- och omsorgsverksamheten måste stärkas så att det finns bättre förmåga att hantera stora kriser och krig. Det innebär att sjuktransporter, lager av sjukvårdsmateriel och spridning av vårdinrättningar måste planeras så att sjukvård som inte kan anstå kan bedrivas i hela landet, även vid störningar. Vi vill också att hälso- och sjukvården ska ha en strategi för delning av data, kunskap och resurser som medger tillräcklig snabbhet för effektiv smittspårning samt aktiv bekämpning av smitta och som är tillräckligt robust för att fungera även med stora störningar i samhällets infrastruktur.

Skydd av kritisk infrastruktur och uppkoppling i hela landet

Mat, vatten och värmereglering är grundläggande behov som alltid behöver tillgodoses. För att kunna göra det till hela befolkningen är samhället beroende av fungerande elförsörjning, transporter och i allt större utsträckning fungerande internetförbindelser och telefoni. En robust infrastruktur är avgörande för motståndskraften och gör det svårare att angripa samhällets stabilitet.

Sverige ska behålla kontrollen över kritisk infrastruktur. Möjligheten att andra stater påverkar den genom kontroll av företag med verksamhet i Sverige behöver begränsas. Samtidigt behövs samarbete för att utveckla och driva de tekniskt avancerade system som krävs för ett modernt samhälle. Därför är goda förutsättningar för tekniskt samarbete med stabila demokratier mycket viktigt för Sveriges säkerhet i framtiden. Det är bra att Sverige nu infört en lag för att begränsa utländska direktinvesteringar. Det är dock av yttersta vikt att effekten av lagen noga bevakas och utvärderas. Utvärderingen bör ha två ben; dels behöver ägandeförhållandena efter lagens införande granskas, dels behöver vi säkerställa att de branscher som bedöms som samhällskritiska räcker för att skydda svenska intressen. Miljöpartiet stänger inte dörren för att lagens omfattning kan behöva utökas.

Vatten och avlopp

Det finns inget som är lika avgörande för möjligheten att överleva som rent vatten. Översvämningar i samband med skyfallsliknande regn blir alltmer vanligt förekommande och drabbar samhällen och städer med stor kraft. Alltför få samhällen och städer har klimatanpassat infrastruktur, vägar, avloppsanläggningar och vattenförsörjning tillräckligt mycket för att klara de stora vattenmassor som det handlar om. Det kan därför leda till bland annat kontaminering av dricksvattnet under lång tid, och till skred.

Underhållet av vatten- och avloppsnäten är eftersatt i många kommuner och reningsverken behöver bli effektivare; därför behöver stora investeringar göras under de närmaste decennierna. I samband med det behöver också nätet förstärkas så att skador kan hanteras utan längre avbrott i vattenförsörjningen. Vattenförvaltningen är splittrad mellan olika nivåer och investeringsbehovet i vatten- och avloppssystem är mycket stort. Det behövs nya finansieringslösningar och förändringar i LAV (lag om allmänna vattentjänster) för att det ska vara möjligt att fondera medel till långsiktiga investeringar.

Vattentäkterna och grundvattnet behöver skyddas mot föroreningar; fler våtmarker behöver anläggas för att fördröja avrinningen vid skyfall, förbättra vattenreningen och hålla kvar vattnet i markerna vid torka. Fler reservvattentäcker behövs och dessa behöver göras redo för att tas i drift med kort varsel. Dricksvattensamarbetet har förbättrats med ett samordningsansvar hos Livsmedelsverket, men ett motsvarande myndighetssamarbete behövs också för avloppsvatten och dagvatten, samt för uppströmsarbetet och för vattentäcker.

Livsmedel och försörjningsberedskap

För att öka försörjningsförmågan och kunna klara en situation med stängda gränser är det avgörande att svenskt jordbruk kan drivas utan import av drivmedel och insatsvaror. Vi behöver ställa om jordbruket och transportsektorn samtidigt som vi stödjer forskning och innovation för att göra livsmedelssektorn robust så att den kan fungera även vid omfattande kriser och krig. Sverige måste använda ny teknik för att minska resursförbrukning och svinn inom livsmedelssektorn, öka den inhemska odlingen av protein, minska beroendet av import av gödning och minimera användningen av bekämpningsmedel.

Ekosystemens skydd behöver förstärkas kraftigt; både hav, skog och jordbruksmark behöver ökat skydd så att inte ekosystemtjänsterna kollapsar och försörjningsförmågan urholkas. För att uppnå en hållbar livsmedelsproduktion som inte belastar de ekologiska systemen behöver andelen ekologisk livsmedelsproduktion öka.

Livsmedel, sjukvårdsmaterial, läkemedel, reservdelar och bränsle är exempel på varor som behöver finnas i lager för att samhället ska få tid till omställning vid störd handel. Nuvarande lagerhållning är inte tillräckligt omfattande och ansvarsförhållandena oklara. Lagerhållningen behöver därför förbättras steg för steg under flera decennier och hela tiden anpassas till de behov som finns i samhället. En del lagerhållning behöver ske centralt i statlig regi, men lager måste också finnas nära människor och verksamheter, och därför behöver alla delar av offentlig sektor samarbeta med näringslivet om lagerhållning av varor som är kritiska för försörjningen. Det bör också utredas vilka varor som det går att starta upp eller utöka inhemsk produktion av.

Elförsörjning

Kriget i Ukraina har gjort det tydligt att elförsörjningen är ett troligt förstahandsmål för en angripare – utan el slutar det mesta att fungera. Omfattande och långvariga elavbrott kan vara mycket demoraliserande. Elsystemets centrala betydelse för samhället kommer att öka ytterligare i framtiden, med elektrifiering av transporter, industri och uppvärmning.

Regeringen har föreslagit ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet som har antagits av riksdagen, men missar helt att elsystemet bara är en del av Sveriges energisystem. För att säkra klimatomställningen och industrins konkurrenskraft samt anpassa energisystemet för ett nytt säkerhetspolitiskt läge behövs ett betydligt bredare grepp. Miljöpartiet föreslår

därför ett mål för energisäkerhet. Genom ändrade regleringar, ökad samordning och kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet kan vi halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden av stamnät med minst två år.

Den snabbt ökande andelen vind- och solkraft har skapat en ny situation. Där tidigare något hundratal kraftverk dominerade kraftproduktionen kommer i framtiden tusentals vindkraftverk och hundratusentals ”prosumenter” med solelanläggningar att stå för den övervägande delen av elproduktionen. Denna extremt decentraliserade elproduktion kan, rätt hanterad, bli en mycket robust hörnsten i framtidens hållbara samhälle. Vi måste också underlätta för lokal produktion av förnybar energi som sol och solvärme. Vi vill se en nationell strategi för hur detta kan utvecklas. Vi behöver också fortsätta bygga ut den havsbaserade vindkraften, och här vill vi att Försvarsmakten i högre grad prioriterar energisäkerheten i sina bedömningar av potentiella vindkraftsprojekt.

Målet är ett robust ”smart elnät” som står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ödrift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser. I Sveriges fall innebär det att vindkraft, sol och solvärme behöver byggas ut i södra Sverige, samtidigt som elnätet förstärks och automatiseras. Energilager behöver byggas i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet. Målet är att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet, men också att lagren ska kunna nyttjas vid elavbrott. Detta kommer kräva en nationell strategi för energilager samt ett teknikneutralt stöd för energilager. Utöver det behövs planering för hur särskilt viktiga verksamheter ska hållas igång vid störningar och vad det kräver i form av ödrift av elnätet, lokal reservkraft eller batterilager.

Energiförsörjningen av transportsektorn måste också planeras på sådant vis att inhemskt producerad förnybar energi och inhemskt producerat förnybart bränsle kan användas i kris och krig.

Kriget i Ukraina och attackerna mot kärnkraftverket i Zaporizjzja har också aktualiserat den stora säkerhetsrisk som kärnkraft innebär. Dessutom är tillgången till uran avgörande för drift av nya kärnkraftverk och kostnaderna för själva byggnationen är enorma. Ryssland och Kina har helt avgörande roller både för finansieringen av byggnationen och vid drift. De flesta nya reaktorer som byggs är på ett eller annat sätt beroende av finansiering av den kinesiska eller ryska staten. Det är ingen nyhet att dessa antidemokratiska krafter har en expansiv geopolitisk och ekonomisk agenda, men nu spelar också kärnkraften en nyckelroll i deras maktstrategi. Vi ser behov av ytterligare riskbedömningar ur ett totalförsvarsperspektiv av kärnkraft, särskilt avseende erfarenheter av kriget i Ukraina.

Transport

Transporter är en viktig funktion i samhället såväl i fred som under kris och i händelse av krig. Många samhällsviktiga funktioner är beroende av fungerande transporter oavsett om det handlar om transporter av livsmedel, personal till sjukvården eller andra samhällsviktiga verksamheter. I krig har transportsektorn också stor betydelse för såväl det militära som det civila försvaret. Flertalet samhällsviktiga verksamheter är beroende av transportinfrastruktur och transporter. Godstransporter är avgörande för försörjningstryggheten och för att upprätthålla ekonomin.

Järnvägsnätet har en särskilt viktig roll för att snabbt kunna förflytta många människor vid kris eller krig, det visar inte minst erfarenheterna från Ukraina. Fungerande transporter är beroende av att den offentliga infrastrukturen i form av vägar och järnvägar fungerar

men också av en säker el- och energiförsörjning. Det behövs därför inhemsk produktion av bränsle, som t.ex. biobränslen, biogas, etanol och vätgas.

Logistikplanering och själva transporterna utförs av tiotusentals privata aktörer. Ett stort antal myndigheter och företag ansvarar för samhällskritisk verksamhet som är beroende av transporter. Det är därför svårt för en enskild myndighet att göra prioriteringen av transporter. Ett system för ansvarsfördelning och fortsatt drift av transportsystemet, som fungerar i både kris och krig, behöver tas fram.

Vi vill att Trafikverket, eller motsvarande myndighet, får i uppdrag att ta ett helhetsgrepp om transportfrågan och försörjningstryggheten vid kris och krig, på samma sätt som Energimyndigheten i dag tar ett helhetsgrepp om energisystemet. Trafikverket är sedan 2022 beredskapsmyndighet med sektorsansvar. Det innebär att myndigheten har ett bredare ansvar att verka för stärkt samordning mellan myndigheter och andra aktörer, samt driva på beredskapsutvecklingen inom transportområdet för en stärkt förmåga vid frestida krissituationer och höjd beredskap. Samverkan sker med samtliga transportmyndigheter, andra sektorsansvariga myndigheter och näringslivet. Vi vill dock att Trafikverkets ansvar tydliggörs för att säkerställa att de tar ett ansvar för att såväl infrastruktur som utförandet av transporter ska fungera i alla beredskapsnivåer.

Det finansiella systemet

Det finansiella systemet stöds av en infrastruktur koncentrerad till ett fåtal aktörer. Banksektorn är koncentrerad till ett mindre antal stora aktörer med likartade affärsmodeller. Både bankerna och infrastrukturföretagen är nära sammanlänkade. Det innebär att problem hos en aktör snabbt kan spridas till andra.

Funktionaliteten i det finansiella systemet och underliggande infrastrukturer behöver kunna upprätthållas även vid frestida kriser samt under höjd beredskap och då ytterst i krig. Grundläggande ekonomiska transaktionsmöjligheter måste alltid kunna upprätthållas genom tillgång till kontanter, alternativa betalningsmedel eller någon form av statliga krediter. Förberedelser som syftar till att upprätthålla det finansiella systemets grundläggande funktionalitet även vid allvarliga störningar behöver vara välövade så att vi vet att de fungerar i både kris och krig. De statliga myndigheterna behöver fortsätta arbetet med att stärka beredskapen för dessa uppgifter. Det har blottlagts känsligheter inom betalningssystemet och det måste följas upp.

Terrorism och våldsbejakande extremism

Terrorism är ett allvarligt hot mot det fria demokratiska samhället. Arbetet mot terror måste bedrivas såväl i Sverige som i samarbete med andra länder. Det finns mer eller mindre organiserade våldsbejakande extremister. Några har en global spännvidd. Miljöpartiet vill att terrororganisationer ska kunna förbjudas.

Säkerhetspolisen ansvarar för terrorbekämpningen i Sverige. Säpos resurser har stärkts och flera nya lagar har kommit på plats för att förhindra terror. Det är angeläget också framöver att Säpo har tillräckliga resurser för att arbeta effektivt med terrorbekämpning. I takt med att Säpos uppdrag utvidgas och blir mer komplext måste vi även stärka den interna granskningen av myndighetens arbete, så att dess insatser och utredningar sker på ett rättssäkert sätt.

Att förhindra radikalisering till våldsbejakande extremism är att förebygga terror. 2017 inrättades Center mot våldsbejakande extremism, och Miljöpartiet vill att det ska stärkas och ges en mer operativ roll. Samarbetet med kommunerna är avgörande för att i

tid upptäcka radikaliseringsprocesser hos grupper eller individer och platser där det finns särskilt stor risk att radikalisering kan ske.

Vi behöver också ett kraftfullt förebyggande arbete för att minska risken att utsatta, marginaliserade människor blir indragna i extremistiska miljöer. Det kräver långsiktighet och att åtgärder som genomförs inte är enskilda och lösryckta. Vi vill se en grundläggande social rättvisa som kompletteras med ett nationellt program, som komplement till den verksamhet som bedrivs i olika regioner, för att underlätta avhopp från extremistmiljöer. Människor ska inte behöva känna sig så trängda socialt och ekonomiskt att de finner extremistiska miljöer attraktiva. Sådana insatser behövs för att det ska bli svårare att rekrytera till brottslig verksamhet.

Vi bör även satsa särskilt på att motarbeta finansiering av terrorism. Där gäller det både att bekämpa finansiering av terrororganisationer inom Sverige och att förhindra att pengar från Sverige bidrar till terror utomlands. I relation till de målen är det internationella samarbetet oerhört viktigt, särskilt inom EU och genom Europol, för att kartlägga finansieringskällor och överföringsmetoder. För att bekämpa terrorfinansiering effektivt bör vi även stärka arbetet mot penningtvätt.

Underrättelseverksamhet

Att förebygga, upptäcka och motverka säkerhetshot som riktas mot Sverige är underrättelseverksamhetens främsta uppgift. Utan effektiv underrättelseverksamhet saknas den kunskap som krävs för att bland annat kunna göra en sammanhållen analys av cyberhot mot Sverige och informationspåverkan i syfte att destabilisera samhället.

Sveriges förmåga till underrättelseverksamhet, cyberförsvar och psykologiskt försvar kommer alltid att vara begränsad i relation till de hot som riktas mot oss och de svagheter som måste hanteras. Därför är samarbete mellan cybersäkerhetscentret, Myndigheten för psykologiskt försvar, underrättelseverksamheten och de myndigheter som ansvarar för dessa frågor mycket viktigt.

Hoten mot Sverige och andra demokratier kommer från många olika organisationer över hela världen, vilket gör att samarbete med myndigheter i andra länder är viktigt. Det krävs tydlig reglering för att breda samarbeten på dessa områden inte ska vara hot i sig, mot integritet och andra mänskliga rättigheter. För att inleda samarbeten krävs möjlighet till oberoende granskning, även om granskningen i sig antagligen måste ske under sekretess. Det internationella samarbetet är ovärderligt när det gäller att bekämpa terrorism. De svenska myndigheterna ska samverka med sina europeiska motsvarigheter.

Civilplikt

Miljöpartiet vill att en civiltjänstgöring ska komplettera den militära värnplikten och på så sätt bredda rekryteringen till verksamhet också i det civila försvaret. I januari 2024 aktiverade regeringen civilplikt efter annan utredning än mönstring för personer som redan har nödvändig grundläggande kompetens inom kommunal räddningstjänst eller elförsörjningsområdet.

Miljöpartiet välkomnar detta, och vill se en ytterligare utökning. Det kan handla om frivilliga som efter utbildning kan vara en förstärkning vid olika typer av kriser: naturkatastrofer som skogsbränder, effekter av klimatförändringarna eller en omfattande kris i vård och omsorg. Civiltjänstgöringen kommer att, utöver att stärka Sveriges civila försvar, bidra till samhällets motståndskraft och krisberedskap, samt utgöra en viktig del i att skapa bättre mellanmännisklig och samhällelig tillit.

Räddningstjänst och frivilligorganisationer

Räddningstjänsten är central i totalförsvaret och stärker alla andra delar av totalförsvaret. Räddningstjänsten är den viktigaste resursen för snabba insatser vid olyckor, mot bränder och översvämningar. Räddningstjänsten behöver förstärkas och förutsättningarna att arbeta för räddningstjänsten och i ideell verksamhet, även på deltid, måste förbättras så att en god krisberedskap alltid finns i hela landet på ett likvärdigt sätt. Räddningstjänstens tillgång till materiel för att bättre kunna verka vid höjd beredskap behöver också säkras.

Räddningstjänst är, med undantag för statens ansvar för ett fåtal utpekade uppgifter, kommunens ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Ideella organisationer som Sjörräddningssällskapet och Fjällräddningen är viktiga samarbetspartners.

Samhällets beredskap är helt beroende av arbetet som görs inom de olika frivilliga försvarsorganisationerna. För att kompetens och resurser inom de olika organisationerna ska kunna nyttjas fullt ut vid höjd beredskap behöver roller tydliggöras i relationen mellan olika aktörer. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör koordinera arbetet, och i samarbete med respektive länsstyrelse se till att beredskap för olika typer av kriser finns på plats i hela Sverige, där och när det behövs. Intresset för att delta i frivilliga försvarsorganisationer har ökat de senaste åren och det är viktigt att förbättra förutsättningarna för civilpersoner att kunna delta i utbildning och träningsverksamhet inom dem.

De frivilliga försvarsorganisationerna behöver också kunna förnya sina materielförråd för att kunna fungera väl utefter dagens behov. Miljöpartiet vill verka för att Frivilliga resursgruppen, som samlar de frivilliga försvarsorganisationernas kompetenser på lokal nivå, ska finnas i varje kommun, så att det innan krisen kommer finns en tydlig samverkan mellan kommunen och frivilliginsatser.

Det finns också en rad andra civilsamhällesorganisationer som bedriver ett viktigt arbete för att stärka lokalsamhällen och bidra till trygghet, dialog och demokratistärkande arbete lokalt, och vars arbete bör främjas och stärkas. Försvarsberedningen konstaterar i sitt betänkande Kraftsamling att försvarsviljan hos allmänheten bygger på samhörighet och delaktighet i samhället. Förutsättningarna för försvarsviljan och det psykologiska försvaret går hand i hand, och bygger på att vi som samhälle har fria, oberoende medier, en välinformerad och välutbildad befolkning samt tillit mellan människor, till offentliga institutioner och till vår demokratiska rättsstat. Här spelar civilsamhället en nyckelroll i att samla människor och tillgängliggöra information och kunskap såväl som samhörighet och trygga rum i hela landet, för att på så vis stärka vår motståndskraft.

I många kommuner finns det idag så kallade kommunala trygghetspunkter som kan aktiveras i händelse av kris. Vid en kommunal trygghetspunkt kan exempelvis medborgares behov av förnödenheter, information och kommunikation tillgodoses i händelse av kris. Det finns idag inget krav på kommuner att tillhandahålla trygghetspunkter. Vi menar att det är viktigt att alla kommuner kan erbjuda denna typ av service till sina invånare och att det sker på ett likvärdigt sätt i hela landet.

Kustbevakningen och Tullverket

Kustbevakningen har en särskilt viktig roll för miljöövervakning och för att skydda kusterna. Det senaste året har vi sett incidenter som sabotage på kablar och ledningar i Östersjön. Vi har också i närtid haft ett allvarligt oljeutsläpp med anledning av det grundstötta fartyget Marco Polo. Kustbevakningens miljöräddning och räddningstjänst till sjöss är viktigare än någonsin. Även Tullverket har en viktig roll för att bevara trygghet,

motverka terrorism och i tid upptäcka faror. Dessa två myndigheter, tillsammans med polisen, är beroende av varandras kompetens och insatser. Därför är det viktigt att KBV och Tullverket får förstärkningar för att kunna samarbeta tätare i syfte att kunna svara upp mot den breddade hotbilden mot Sverige.

Skydd av kultur och kulturarv

Beredskapen för skydd av kultur och kulturarv har aktualiserats av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Kulturarv är och har varit utsatta vid krig och konflikter internationellt både nu och genom historien. Det kan finnas olika orsaker till att en antagonist vill angripa kulturarvet, och forskare har observerat att kulturarv i allt högre grad tenderar att utsättas för en medveten förstörelse och påverkan utifrån säkerhetspolitiska och militärstrategiska syften. Skyddet och förvaltandet av vårt kulturarv är i grunden att skydda vår demokrati.

Kulturlivet är en motståndskraft i sig. Ett livaktigt och fritt kulturliv är en kraft för sammanhållning och därmed viktigt för vår försvarsvilja. Detta gäller både det historiska kulturarvet och den samtida kulturen, inklusive digital information. Kulturen bidrar också till att skapa normalitet i vardagen, hantering av traumatiska händelser men också till underhållning och förströelse vid sidan av kris eller krig. Det aktiva kulturlivet bör därför inkluderas i det lokala och nationella beredskapsarbetet för att det ska kunna verka även i kris och ytterst under krig.

Centralmuseerna och andra av landets kulturarvsmyndigheter och aktörer behöver ges förutsättningar i budget att kunna fördjupa arbetet med beredskapsplaner, evakueringslokaler och andra säkerhetsfrågor. Ett kulturskyddsråd har inrättats vilket vi välkomnar. Nu är det viktigt att tillse att tillräcklig kraft läggs i rådets mandat samt att Riksantikvarieämbetet ges ett tydligt uppdrag att samordna arbetet. Det är även viktigt att läns museerna och lokala museer inkluderas i arbetet.

Den möjlighet som digitaliseringen öppnar skapar förutsättningar för fler att ta del av museers samlingar utan att fysiskt besöka museet. Digitaliseringen av kulturarvet behöver emellertid en tydlig samordning och en långsiktig, offensiv planering för att kunna bli framgångsrik.

Det militära försvaret

Miljöpartiet ställer sig bakom huvudinriktningen i Försvarsberedningens rapport Stärkt försvarsförmåga, Sverige som allierad. Sverige behöver anpassa säkerhets- och försvarspolitiken efter det allvarliga politiska läget med ett fullskaligt invasionskrig i Europa, samt fortsätta att långsiktigt stötta Ukraina. Kommande investeringar, till exempel genom materiellinköp, måste vara ändamålsenliga för att på ett effektivt sätt bidra till ökad säkerhet. Sveriges försvar ska utformas för att avskräcka från angrepp och försvara Sverige, inte för att utgöra eller understödja ett militärt hot mot någon annan stat.

Stöd till Ukraina

Rysslands krigföring i Ukraina är den stora säkerhetspolitiska ödesfrågan i vår del av världen. Ukraina måste få Sveriges och den demokratiska världens fulla och ovillkorliga stöd, så länge som det behövs. Stödet behöver vara långsiktigt och ska omfatta såväl militärt som civilt, humanitärt och ekonomiskt stöd. Regeringen har lagt fram en treårig ram

för stödet till Ukraina. Stödet till Ukraina måste dock vara än mer omfattande och långsiktigt. Det måste tas i beaktande att Ukraina både ska kunna vinna kriget och freden samt bygga upp sitt land och nå en långsiktig säkerhet.

Alla ansvariga för brott enligt internationell rätt måste ställas inför rätta. Vi vill också att ekocidbrott utreds. Dessutom vill vi att en särskild tribunal inrättas, med politiskt och ekonomiskt stöd från EU:s medlemsländer.

Ukraina hör hemma i EU och att stötta Ukraina i deras strävanden för att på meritbaserade grunder nå ett medlemskap är viktigt för Ukrainas långsiktiga säkerhet. EU måste också fortsätta stötta återuppbyggnaden av Ukraina och det ukrainska arbetet för att leva upp till kriterierna för ett EU-medlemskap.

Sanktionerna mot Ryssland måste kvarstå och skärpas. Det är problematiskt att EU samtidigt som man infört sanktioner mot Ryssland har fortsatt importera rysk energi under de senaste åren. Ryssland får långt mer än hälften av sina exportintäkter från energin. Genom att stoppa all rysk energiimport kan EU kraftigt försvåra Rysslands fortsatta finansiering av kriget.

Miljöpåverkan och klimatanpassning

I Allvarstid konstaterar Försvarsberedningen att klimatförändringarna är både ett allvarligt och långsiktigt hot som påverkar Försvarsmaktens uppbyggnad. Klimatomställningen berör hela samhället och Försvarsmakten kan inte stå utanför denna omställning. Det handlar både om att försvaret ska bidra till minskade utsläpp och om att försvaret ska kunna fungera i ett samhälle som har ställt om. Därför krävs det planering för att Försvarsmaktens fordon ska kunna fungera som en del av totalförsvaret i framtidens energi- och bränslesystem som baseras på el och förnybara bränslen. Vi vill se en ökad takt i försvarets klimatanpassning och att regeringen ger Försvarsmakten i uppdrag att återkomma med en plan för hur utbyggnaden av försvaret ska kunna genomföras utan ytterligare påverkan på klimat och miljö.

Att totalförsvaret behöver växa och att Försvarsmaktens olika verksamheter behöver utökas får nämligen inte ske på ett sätt som hotar dricksvattenförsörjning, livsmedelsproduktion eller miljön. Miljöpartiet menar att Försvarsmakten i större utsträckning behöver ta hänsyn till hur de kan bedriva sin verksamhet utan att riskera att påverka livsnödvändiga resurser och värden på ett negativt sätt. Försvaret får inte hota det vi behöver skydda.

Parallellt med den historiskt stora upprustning försvaret nu genomför har Försvarsmakten ställt krav på regeringen om att få omfattande undantag från miljölagarna som ska skydda bl.a. dricksvatten, under fem års tid. Men rent dricksvatten är också en grundläggande säkerhet, som regeringen allvarligt äventyrar genom undantaget. Karlsborgs flygplats är en av de mest förorenade platserna i Europa och innehåller halter av PFAS som är miljontals gånger högre än fastställda gränsvärden. Sanering av Försvarsmaktens förorenade områden, inklusive Karlsborgs flygplats, bör därför ske. Forskningen för att rena mark och vatten från PFAS måste prioriteras i nästa forskningsproposition. Vätterns vatten bör skyddas genom överordnat riksintresse och krav på tillräckliga vattenskyddsområden måste införas. Vi vill också att regeringen tillsätter en utredning i syfte att klargöra vilka effekter svenska och internationella övningar på svenskt territorium har på miljön. FOI bör också få i uppdrag att undersöka hur man på bästa sätt kan hantera föroreningar av kollapsade byggnader som läcker ut i grundvatten under krig samt hur man på bästa sätt kan röja minor och klusterbomber efter krig, detta för att snabbast kunna odla mat och boskap kan beta och skogen växa. Lärdomarna från detta bör sedan integreras

i försvarets utbildningar för att säkerställa att hela Försvarsmakten har kunskap om miljöeffekter i krig och hur miljöpåverkan vid militärövningar kan undvikas.

Livet i Arktis står inför stora utmaningar, samtidigt som det politiska intresset för området fortsätter öka. Den globala uppvärmningen har drabbat Arktis och dess invånare särskilt hårt. Klimat- och miljöförändringarna är dramatiska i området. Isen smälter och påverkar den biologiska mångfalden och levnadsvillkoren för befolkningen i regionen. Urfolket är särskilt utsatta, i synnerhet eftersom de ofta inte äger marken de brukar. Miljöpartiet vill se ett internationellt förbud mot utvinning av naturresurser i Arktis och haven utanför. Det är avgörande för den fortsatta stabiliteten i Arktis att berörda stater hanterar sina anspråk på kontinentalsockeln genom kontinentalsockelkommissionen och accepterar rådgivande utfall av bedömningen. På samma sätt är det centralt att rätten till fri sjöfart längs Nordost- respektive Nordvästpassagen i enlighet med havsrätten upprätthålls, och att tvister om begränsningar av den fria sjöfarten i dessa sjöleder kan lösas med diplomatiska medel. Sverige och EU bör bidra till demilitarisering och hållbar utveckling i regionen. Därför är det viktigt med väl fungerande internationella samarbeten och en fortsatt och förstärkt dialog med arktiska och icke-arktiska aktörer i regionen.

Klimatförändringarna sker nu. Sverige som land behöver bli mer motståndskraftigt. Miljöpartiet menar att klimatanpassning och krishantering vid klimatförändringar behöver bli en mycket mer integrerad del i Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar.

Arbetsrätt, jämställdhet och likabehandling inom försvaret

En naturlig del av att driva en feministisk säkerhetspolitik är att säkra goda arbetsvillkor och jämställda och jämlika förutsättningar även inom Försvarsmakten. Arbetet med jämställdhet behöver intensifieras och ett aktivt arbete för att öka antalet kvinnor på alla nivåer i Försvarsmakten ska bedrivas. I dagsläget har Försvarsmakten ett mål om att 30 procent av de värnpliktiga ska vara kvinnor 2025, vilket man tyvärr är långt ifrån att nå. Vi vill att ambitionen höjs till 40 procent år 2030.

Högt satta mål räcker dock bevisligen inte i sig. Vi måste säkerställa att de policys och handlingsplaner med hög ambitionsnivå som antagits också omsätts i praktiken, och inte blir beroende av enstaka eldsjälar utan präglar hela Försvarsmakten. Detta måste löpande följas upp av Försvarsmaktens ledning. Även om ett arbete för att säkerställa tillgång till utrustning och uniformer som passar olika kroppar pågår behöver arbetet intensifieras.

En helt central del för att öka diversiteten i Försvarsmakten är att nolltolerans mot trakasserier och diskriminering efterlevs i praktiken, och att detta följs upp. Det är också viktigt att säkerställa att en anställning inom Försvarsmakten går att kombinera med familjeliv.

I den historiska upprustning som nu sker ska fler lockas till att arbeta för Försvarsmakten, och fler kallas också till värnplikt. Då måste Försvarsmaktens arbetsmiljö vara tillräckligt attraktiv för att människor ska vilja stanna. Lönenivåerna sätts fortsatt av arbetsmarknadens parter, men det finns stort utrymme till förbättring för att säkerställa att Försvarsmakten är en attraktiv arbetsplats för fler. Det handlar bland annat om att säkerställa goda villkor och hög säkerhet i arbetet samt möjlighet till kompetensutveckling i tjänsten. De som tidigare arbetat i Försvarsmakten ska också känna sig trygga i att få stöd efter avslutat uppdrag. Vi vill stärka tillgången till psykosocialt stöd för veteraner, civilanställda och deras familjer. Vi ser också ett behov av att indexreglera värnpliktigas

dagersättning för att det smidigt ska följa samhällets prisutveckling på samma sätt som exempelvis CSN-bidrag.

Under utbildning till officer och andra utbildningar inom totalförsvaret finns särskilda regler för bland annat bostadsbidrag och dag ersättning. Bland annat kan ersättning ges för bostad som studenten haft innan man påbörjade sin utbildning. Den som tar emot sådant bidrag får emellertid inte möjlighet att ha inkomster från arbete med mer än 2 000 kronor per månad, samtidigt som ersättningen i övrigt är låg. Det vore önskvärt att se över och modernisera regelverket så att fler studerande inom totalförsvaret skulle kunna få mer likvärdiga förutsättningar för att extrajobba och sommarjobba som andra studenter, genom ett högre fribelopp. Detta skulle vara av betydelse för Försvarmaktens möjligheter att rekrytera även äldre personer som har etablerat familj.

Militära förmågor

Försvarsberedningen konstaterar att totalförsvaret ska ha en sådan styrka, sammanställning, ledning, beredskap och uthållighet att det kan verka krigsavhållande och därmed förebyggande och fredsbevarande. Samhällets grundläggande robusthet och dess förmåga att motstå fredstida kriser bidrar till den krigsavhållande effekten. Det understryker vikten av att totalförsvaret växer på ett balanserat sätt mellan verkan och stöd. Som ny medlem i Nato har Sverige fler parametrar att ta hänsyn till i utbyggnaden av försvaret; det är inte enbart Sveriges förmåga utan vår förmåga att samverka med våra allierade som avgör vilka satsningar som bör prioriteras. Miljöpartiet vill att försvaret ska vara defensivt i sin karaktär och utformat för att skydda vår egen befolkning och för att kunna samarbeta med våra nordiska och baltiska grannar.

Utifrån de slutsatserna vill vi inom det militära försvaret se ytterligare ökade ambitioner vad gäller luftvärn och marina förmågor. Luftvärn behövs inte bara för att skydda militär verksamhet utan är nödvändigt för att skydda civilbefolkningen i städer och civil infrastruktur vid eventuellt angrepp. Marinen behövs för att hålla våra farleder öppna i händelse av kris och konflikt, vilket är nödvändigt för Sveriges försörjning samt är centralt för att vi ska kunna stödja våra nordiska och baltiska grannländer. Marinen och Kustbevakningen har också viktiga uppgifter att övervaka och skydda havet och kusten mot miljöhot och hybrida aktiviteter, exempelvis attacker och sabotage mot undervattensinfrastruktur.

Medlemskapet i Nato

Även om Miljöpartiet röstade emot den svenska ansökan om Natomedlemskap har vi beslutat att respektera riksdagens beslut angående medlemskapet och driver därmed inte ett utträde ur alliansen. Vi står bakom att ett starkt svenskt totalförsvär med en trovärdig försvarsförmåga verkar krigsavhållande och därmed fredsbevarande och bidrar till Natos samlade avskräckningsförmåga.

När Sverige nu är medlem av Nato är det viktigt att Sverige driver en självständig utrikespolitik och står upp för viktiga värden som demokrati och mänskliga rättigheter såväl inom som utom Nato. Vi ser även behov av att öka transparensen kring Natos verksamhet. Vi vill att Sverige ska verka för ett demokratikrav inom Nato, samt att Nato inte ska ha permanenta trupper eller baser på svenskt territorium. Vi vill att Nato ska fokusera på sin kärnuppgift: försvar av de allierade, inte out of area-expeditioner.

Miljöpartiet vill att Sverige driver principen om no first use inom Nato. I nuläget tillämpar Nato principen om first use, vilken tillåter alliansen att som första aktör i en konflikt introducera kärnvapen. Principen försvårar globala nedrustningsinitiativ eftersom

den medför att ett överhängande hot om kärnvapen alltid kvarstår. Det är också hög tid för Sverige att skriva under och ratificera FN:s konvention om kärnvapenförbud.

Miljöpartiet står fast vid att kärnvapen aldrig ska få finnas inom svenskt territorium, varken i freds- eller krigstid. Vi vill se en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium.

Sverige har en stolt tradition av transparens och offentlighetsprincip. Sverige ska därför vara pådrivande för att förbättra insynen i Nato, och pådrivande för att de nationella parlamenten i medlemsländerna måste skärpa sin granskning av Natos angelägenheter så att ansvarsutkrävande kan ske. Ökad transparens är viktigt för att säkerställa förtroende för verksamheten. Därutöver bör Sveriges regering inför alla Natos försvars- och utrikes-ministtermöten samt de årliga statsöverhuvudmötena ha överläggningar med lämpliga riksdagsutskott eller nämnder om det som ska diskuteras på dessa möten för att säkerställa demokratisk förankring i Sverige.

EU-samarbete

EU:s medlemsländer behöver stärka sin försvarskapacitet på grund av det säkerhetspolitiska läget, och detta bör EU bidra till. EU har och ska dock ha en annan roll än Nato. EU ska skapa förutsättningar för en ökad totalförsvarsförmåga i unionen snarare än att utgöra en plattform för militärt samarbete. Vi ser gärna ökat samarbete mellan EU-ländernas försvarsmakter, men vill inte ha en gemensam EU-armé. Samtidigt är det viktigt att EU också verkar för att minska de säkerhetspolitiska spänningarna i världen, så att vi i framtiden kan leva i en fredlig samexistens som bygger på tillit och samarbete, istället för vapenmakt.

Sammanhållningen i stödet till Ukraina är viktigt. EU behöver stötta Ukraina i sitt försvar mot angriparen Putin som inlett ett oprovocerat och olagligt anfallskrig. För att kunna göra det behöver EU-länderna öka och effektivisera sin produktion av vapen och ammunition. Miljöpartiet vill samtidigt understryka att det är viktigt att ha en effektiv kontroll över vart vapen som produceras exporteras och att vapen inte hamnar i orätta händer.

I en tid och i ett samhälle som i allt större utsträckning präglas av cyberattacker, angrepp på demokratin och yttrandefriheten, klimatförändringar och pandemier, krävs en ökad krisberedskap och fler satsningar på ett grönt, hållbart och långsiktigt civilt försvar. Vi behöver framtidssäkra EU:s krisberedskap. Arbetet ska inriktas på förebyggande åtgärder, beredskap och katastrofinsatser. Inget medlemsland ska lämnas ensamt vid kriser som drabbar alla medlemsländer samtidigt. Vi vill också stärka EU:s civilskyddssamarbete ytterligare, så att krissamarbetet mellan medlemsländer blir mer flexibelt och snabbt för att kunna hantera storskaliga nödsituationer. EU:s självförsörjningsgrad av viktiga och nödvändiga produkter måste också öka för att klara framtida krissituationer. Det handlar om livsmedel, läkemedel, kritiska råmaterial och viktig teknologi i den gröna och digitala omställningen. Det finns ett behov av samarbete och utbyte av information, för att gemensamt stärka oss mot cyberattacker. Detta är även något som EU:s egna institutioner måste arbeta med.

Det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i EU ska vara trovärdigt och pålitligt. Att öka de försvarspolitiska utgifterna i unionen har inget egenvärde, om inte samarbetet också säkerställer att EU:s medlemsländer kan spendera mindre på exempelvis försvarsmateriel var för sig, och samtidigt uppnå bättre resultat. Det är den ökade försvarsförmågan som bör vara i fokus och inte enbart ökade utgifter.

Internationell samverkan på det militära området

När världssamfundet engagerar sig för fred är ofta den väpnade konflikten redan ett faktum, och när en vapenvila uppnåtts trappas engagemanget ofta ned. Den gröna säkerhetspolitiken vill bryta med det mönstret.

Sverige behöver bygga säkerhet i syfte att förebygga krig och konflikter tillsammans med våra nordiska grannar och våra baltiska grannar Estland, Lettland och Litauen. Det är viktigt att hålla alla militära samarbeten tydligt definierade inom ramen för vår säkerhetspolitiska linje.

Miljöpartiet vill se ett fortsatt starkt globalt samarbete med FN som central aktör för fred och mänskliga rättigheter. Sverige ska fortsätta bidra till internationella insatser med tydlig folkrättslig grund genom FN-mandat eller efter inbjudan från landets regering. Sverige bör också verka inom FN-systemet för att öka integrationen mellan Agenda 2030, Parisavtalet och Addis Abeba-avtalet om finansiering för att snabbare och mer framgångsrikt kunna förebygga konflikter och främja fred och hållbarhet i områden med konflikter.

Vapenhandel

Sverige ska bidra till militär nedrustning i världen. Samtidigt gör det säkerhetspolitiska läget att utbyggnad av vårt eget försvar är nödvändigt, och det motiverar vapenexport till andra demokratier. Den svenska vapentillverkningen och vapenexporten får dock aldrig urholka arbetet för fred, demokratisering och mänskliga rättigheter.

Miljöpartiet har drivit igenom skärpta regler för vapenexporten, bland annat genom införandet av ett demokratikriterium som innebär att vapen inte ska exporteras till diktaturer. Det är viktigt, men dagens lagstiftning räcker inte till. I verkligheten vet vi att dagens ramverk lämnar gott om utrymme att ändå exportera till länder som rimligen borde falla på ovan definition, exempelvis Qatar och Turkiet. Miljöpartiet har därför länge påpekat att ett strikt förbud borde införas mot vapenexport till diktaturer, krigförande länder eller länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, inklusive följdleveranser. Detta ska dock inte hindra att Sverige solidariskt kan bistå ett angripet land med vapen, som tyvärr har blivit aktuellt efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Den historiska upprustning av försvaret vi står inför kommer innebära ökad import av krigsmateriel. Att importera krigsmateriel är ofta stora upphandlingar. Ett avtal kan innebära löften om leveranser som sträcker sig över decennier. När vi nu står inför en historiskt stor upprustning innebär detta att Sverige kommer köpa in essentiella system för försvaret från andra länder som vi därigenom blir direkt beroende av under lång tid. Det saknas transparens och styrning kring hur dessa avvägningar görs. Beroendeställningen som Sverige hamnar i efter tecknat avtal kan få konsekvenser för vilka politiska ställningstaganden Sverige kan ta mot det exporterande landet framöver. Ett konkret exempel från exportsidan är Turkiets krav på att Sverige skulle återuppta export till landet för att Turkiet skulle godkänna Sveriges Natoansökan. Motsvarande scenarion kopplat till import är inte osannolika.

De säkerhetspolitiska avvägningar som måste göras och de långsiktiga konsekvenser krigsmaterielimport kan få tas inte på tillräckligt stort allvar idag. En annan aspekt att ta hänsyn till för att säkra långsiktigheten i importen är risken för suboptimering. När en snabb upprustning ska ske finns en risk att Sverige köper system som är snabbt tillgängliga, men som undergräver vår materielförsörjning på sikt. Därför bör lagstiftning som

motsvarar den som finns gällande export av krigsmateriel även tas fram för import av densamma.

Miljöpartiet vill att importen i högre grad kontrolleras säkerhetspolitiskt och inte bara som ett praktiskt förfarande hos FMV, baserat på prestanda och pris. Regeringen bör därför tillsätta en utredning för att se över hur en kontroll av import av krigsmateriel ska införas och integreras inom det nuvarande regelverket. Försvarsberedningen har föreslagit att en materielförsörjningsstrategi bör tas fram. Vi står bakom detta och anser att även denna ska beslutas av riksdagen.

Försvarsindustrin

Det är tydligt att de ökade anslag till försvaret som Försvarsberedningen enats om kommer komma svensk försvarsindustri till del. Det motiverar en högre transparens och insyn i hur vapnen tillverkas och exporteras, hur svenska skattepengar kan spela in i internationell säkerhet men också i konflikter. Det motiverar också att se över ägarstrukturerna för den svenska försvarsindustrin. Sverige har väsentliga säkerhetsintressen fastslagna av riksdagen. Till dessa hör stridsflyg, ubåtar, sensorer och krypto. Det är viktigt att Sverige fortsätter ha rådighet över krigsmaterielproduktionen, inklusive produktion av ammunition, för att kunna stärka vår egen förmåga. En stark försvarsmaterielindustri i Sverige ökar också våra möjligheter att agera självständigt i utrikespolitiken. Inom näringslivet förändras dock företagsledningar och ägarstrukturer löpande. Med tanke på försvarsindustrins stora betydelse för Sveriges försvarsförmåga bör det finnas direkt statligt ägarengagemang i de bolag som hanterar väsentliga säkerhetsintressen. Det kan exempelvis bli aktuellt att staten vill ha inflytande över beslut om att förändra ett företags inriktning eller ägarbild. Ett ökat statligt ägarskap i försvarsindustrin kan också underlätta för verksamheten att styra mer mot svenska säkerhetspolitiska intressen och minska krav om avkastning.

Produkter med dubbla användningsområden

Miljöpartiet vill att det ska ställas tydliga krav på användningen av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Exempelvis ska utrustning för massövervakning inte exporteras till länder som förtrycker sin egen befolkning eller där man kan förvänta sig att utrustningen skulle användas för att förfölja en politisk opposition i landet. Vidare bör rödpunktssikten militärklassas. Idag är sikten inte ens klassade som en produkt med dubbla användningsområden, trots att de tillverkas för militärt bruk och förekommer i strid. Den svenska exporten av rödpunktssikten är därmed ytterligare ett exempel på otydligheten i dagens lagstiftning. Vi vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas ytterligare.

Artificiell intelligens i militära syften

Ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet är utvecklandet av dödliga autonoma vapensystem. Helt autonoma vapen kan skapa osäkerhet kring ansvaret för krigshandlingar och på så vis sätta folkrätten ur spel. Det saknas konsensus om vad tillräcklig mänsklig inblandning i hantering av vapensystemen skulle innebära, både etiskt och praktiskt. Samtidigt kommer artificiell intelligens vara mycket användbart inom försvaret, exempelvis inom cyberförsvar eller för att underlätta hantering av stora

mängder data. Det är dock viktigt att beakta att militära tillämpningar av AI kommer innebära hårdare krav på träningen av AI-systemen, som idag utvecklas primärt för civilt bruk. Militära system verkar i ostrukturerade och antagonistiska miljöer, vilket innebär att civila system inte alltid går att anpassa för militära tillämpningar. De militära AI-systemen kommer behöva agera i en miljö där motståndaren gör sitt yttersta för att inte upptäckas, för att inte agera förutsägbart och för att vilseleda. Detta kan få allvarliga konsekvenser för hur AI-system reagerar som är svåra att förutse.

Miljöpartiet vill därför att striktare regleringar av artificiell intelligens i vapensystem kommer på plats. Vi vill också att Sverige verkar för ett globalt förbud mot dödliga autonoma vapen. Riskerna med autonoma vapen torde vara uppenbara för alla och Sverige ska ta en ledande roll i arbetet för att finna sätt att effektivt påverka utvecklingen. I det arbetet är det viktigt att forskning om vad autonoma vapen innebär också förstärks av politiska insatser för att uppnå framsteg. Ingen vet vad en kapprustning med autonoma vapen skulle leda till, men farhågorna ska tas på stort allvar – exempelvis om maskiner ges kontrollen i känsliga konflikter eller om terrorister får tag på dem.

Daniel Helldén (MP)

Amanda Lind (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Katarina Luhr (MP)

Jan Riise (MP)

Märta Stenevi (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Emma Berginger (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Camilla Hansén (MP)

Linus Lakso (MP)

Rasmus Ling (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jacob Risberg (MP)

Elin Söderberg (MP)